

Vasemmistoliiton Pirkanmaan aluevaltuustoryhmän ryhmäpuheenvuoro valtuuston lähetekeskustelussa 23.9.2024

Liikkuvien lähipalveluiden pilotti alkoi tänä keväänä kolmella paikkakunnalla. Kesäkuussa aluehallitus käsitteli pilotin väliarviointia noin kolmen kuukauden tulosten perusteella. Tuolloin vasemmistoliiton ryhmä esitti aikalisän antamista pilotille, sillä kokeilun otos oli kovin pieni ja osa tuloksista huolestuttavia.

Keskeinen huolestus koskee liikkuvien palveluiden palvelumallin tehokkuutta sen suhteen, vastaako se alueiden palveluntarpeeseen. Pilotin aikana vastaanottoaikojen määrä väheni 40%, mutta käyttämättä jääneiden aikojen osuus kasvoi viidenneksen. Tämä tarkoittaa, että aiempaa harvempi pilottipaikkakuntien asukas on päässyt lähipalvelujen piiriin, vaikka yhteydenotot samalla ajanjaksolla kasvoivat. Muutos vaikuttaa tehottomuusloikalta suhteessa varsin vaatimattomiksi jääviin säästöihin.

Lain mukaan sote-palvelut tulee suunnitella väestön palveluntarpeen pohjalta. Kuitenkin iso osa, asukkaiden raporttien mukaan jopa puolet liikkuviin palveluihin hakeutuneista ihmisistä on ohjattu kauemmas muille toimipisteille. Ongelma on, ettemme tiedä, ovatko nämä ihmiset voineet hakea palvelua kauempaa vai jääneet kokonaan ilman, sillä tätä ei ole arvioitu.

Jatkossa tämä pitäisi ensinnäkin selvittää, ja toiseksi mallia tulisi rukata siten, että liikkuvien lähipalveluiden piiriin pääsisi isompi osa alueen asukkaista kuin tähän asti. Tätä tukee myös ennakkovaikutusten arviointi, missä todetaan, että lähipalvelujen puuttuminen heikentää saavutettavuutta ja lisää terveyseroja.

Liikkuvien palveluiden palvelutarjonnan tulee olla niin lähellä kiinteitä lähipalveluita kuin mahdollista. Niihin pitäisi myös päästä ilman keinotekoisia esteitä tai kriteerejä, kuten se, omistaako asiakas auton vai ei. Myös kasvokkaista palvelua ja ajanvarausmahdollisuus tarvitaan etenkin niillä alueilla, joilla verkon kuuluvuus on huono tai väestö iäkästä. Muistutamme, että kaikki palveluiden piiriin hakeutumista hankaloittavat ratkaisut lisäävät terveyseroja ja alueellista eriarvoisuutta.

Vasemmiston ryhmä on myös huolissaan työntekijöiden asemasta ja työajan käytöstä uudessa mallissa. Olemme kysyneet aluehallituksessa kahdesti siitä, kuinka paljon enemmän työntekijöiden työaika kuluu matkustamiseen liikkuvissa palveluissa verrattuna aiempaan, mutta tästä ei ole ollut saatavilla tietoa. Terveystarpeiden ammattilaisten työaika on kallista, ja emme halua heittää sitä hukkaan. Matkustamisen lisääntyminen kasvattaa tietysti myös matkakustannuksia, onnettomuusrisiä ja kasvihuonepäästöjä, mikä onkin vaikutusten arvioinnissa todettu.

Pelkäämme lisäksi työntekijöiden irtisanoutumisia, mikäli työpaikka siirtyy liian kauas kotoa. Elämme työntekijöiden markkinaa, ja koulutetun työvoiman menettäminen muille työnantajille on tällaisessa muutostilanteessa iso riski. Peräänkuulutamme siksi Pirhalta nyt vakituisen henkilöstön kuulemista erittäin tarkalla korvalla esimerkiksi työntekopaikoista neuvoteltaessa.

Palveluntarpeeseen vastaamisen ja henkilöstöriskin ohella ryhmämme haluaa kiinnittää huomiota siihen, ettei meillä vielä tässä vaiheessa ole kuin summittainen arvio saatavista säästöistä. Esimerkiksi toimipisteiden todellisia vuokratuloja ei ole politiikan tiedossa. On myös avoinna, mistä ja mihin hintaan korvaavat tilat liikkuville palveluille jatkossa saadaan, tai kuinka paljon säästöjä voitaisiin saada pelkästään neuvotteluteitse. Toivoisimme, että tarkempia laskelmia olisi käytettävissä, kun aluehallitus tekee tästä kokonaisuudesta päätöksensä.

Palvelumallissa on myös vielä monia paikkakunta- tai palvelukohtaisia kehittämisen paikkoja. Mielenterveys- ja päihdepalveluissa vuorovaikutussuhteen hyödyntäminen on niin tärkeä elementti, että näitä palveluita ei pitäisi olla tarjolla pelkästään etäpalveluna, kuten Luopioisissa nyt on. Välimatkojen pitenemisestä olemme myös huolissamme erityisesti Kurun väestön, mutta myös monen muun alueen osalta. Yli 40 kilometrin etäisyys omalle sote-asemalle on liian pitkä matka näin keskeisellä hyvinvointialueella, ja myös työntekijöiden kannalta valtava muutos.

Haluan kuitenkin korostaa, että on ehdottomasti parempi tarjota palvelupäiväperiaatteella toimivia liikkuvia palveluita pienillä paikkakunnilla kuin lakkauttaa niiden lähipalvelut kokonaan. Mikäli pilotille olisi myönnetty toivomamme lisäaika, näitä edellä mainittuja ongelmia olisi ehditty ratkoa rauhassa. Nyt valitettavasti olemme valtionvarainministeriön painostuksen takia tekemässä päätöksiä ennen kuin läheskään kaikkiin kysymyksiin on saatu vastauksia.

Iloitsen kuitenkin siitä, että palveluverkkoesitykseen on jo tehty varsin perusteltuja ja oikeansuuntaisia muutoksia pilotin aikana saadun palautteen pohjalta, kuten kuuluukin. Kiitän tästä valmistelijoita. Me tunnistamme, että tehtävämme on kaikkea muuta kuin helppo, ja toivotamme viisautta ja tsemppiä liikkuvien palveluiden mallin jatkotyöstämiseen ja kehittämiseen.